

Tidens språkbruk en faktor i upprörande journalläsning

»I vår tid är vi betydligt mer uppmärksamma på språkbruket, väl medvetna om patientens rättighet att läsa journaler», skriver Anders Edfelt. Dessutom uppmärksammar han den betydelseglidning som kan ha skett i språket från den tid då Elna började söka läkarhjälp och till den dag då hon tillsammans med sin läkare och samtalspartner gjorde den retrospektiva journalgenomgången.

Björn Nilsson har funnit den rätta formen att presentera fallet Elna för läarkåren. Det är positivt att LT tar upp en berättelse i denna genre, en berättelse som förstås är unik men har generella implikationer.

Unika möjligheter till en terapeutisk relation

Dessa hundratals läkares tillkortakommanden, inte minst alla psykiatriers, väcker givetvis en mängd frågor.

Elna är en av alla patienter som söker sjukvården för allt ont som satt sig i kroppen och som ytterst härrör från oarbetade trauman, där livet farit illa med henne. Hon har äntligen blivit sedd, i detta fall av en allmänläkare som velat lyssna på de skam- och skuldbelagda erfarenheter hon har. Den gode lyssnaren i allmänläkarposition har unika möjligheter att vägleda dessa patienter med smärtsyndrom och olika kroppsliga stigman och psykiska lidanden.

Den kroppsliga inkörsporten är ofta den nödvändiga vägen att närma sig problematiken mot en bärande terapeutisk relation.

Ändrat språkbruk i journalerna

Journaler från mitten av seklet och

Författare

ANDERS EDFELT

överläkare, psykiatriska kliniken, S:t Görans sjukhus, Stockholm.

dessförinnan var ofta bemängda med nedsättande uttryck, man tänkte sig väl aldrig att patienten själv skulle läsa journalen. Det hade givetvis med den tidens kustiendiella attityder att göra. Med de lagstadgade patienträttigheterna är nedsättande uttryck idag en omöjlighet. I vår tid är vi betydligt mer uppmärksamma på språkbruket, väl medvetna om patientens rättighet att läsa journaler. Det tror jag är en konsekvens av en förändrad människosyn som infann sig på 1960- och 70-talen. Uppmärksamhet ägnades den lilla människan i det stora institutionella sammanhanget, »de totala institutionerna». Synen på patienterna förändrades med andra ord.

Ändrade valörer i språket

Dilemmat med det retrospektiva betraktandet, i detta fall journalläsning, då man upprörs över den tidens språkbruk, är givetvis att man är i en annan tid. Ord har blivit värdeladdade som inte var det förr.

Därmed inte sagt att patienten inte skulle uppröras över läsning av journalen på den tiden, men det torde bli än mer chockerande att läsa den i nutid. Dagens journaler innehåller ett mer »tamt språk» med mer respekt för människan, hennes integritet och autonomi, men samtidigt kanske språket är urvattnat.

Den tidens psykiatriska journaler, med sin ofta rika autoanamnes, kunde också ge mer.

Läkaren ett vittne

Elnas tragiska liv, med ung bråd död hos hennes enda verkliga kärlek, våldtäkt, abort, sterilisering och ständiga läkarkonsultationer, som troligen delvis gav mening åt hennes liv men inte led-

de så långt, och som kantats av kränkningar, har på ålderdomen åtminstone tagit den vändningen att hon kunnat öppna sig och fått ett vittne.

Optimal kommunikation avväpnade minnena

För att livsberättelsen skall bli någorlunda sann eller meningsfull för den presumtive lyssnaren och berättaren själv, måste också det som Bachtin, den ryske filosofen, kallar dialogiska övertoner uttryckas och analyseras. Det vi säger eller tänker är ju en produkt av en dialog med andra, svar på andras tankar, inom det han kallar talkommunikationens sfär.

Det vi kommunicerar är egentligen mycket mer komplext än vi har en aning om. Hur saker och ting berättas är också avhängigt av vem det berättas för.

Elna hittade äntligen en samtalspartner, och i den dialogen kunde en meningsfull levnadsloppsberättelse skapas och »ord blev till kött» och kroppsminnen kunde avväpnas. •